

Πληθυσμιακή εκτίμηση της Ρωμαϊκής και Βυζαντινής Αυτοκρατορίας

Οι κοινωνικές, οικονομικές και πνευματικές δομές και απαγορεύσεις της Αρχαιότητας και των μέσων χρόνων δεν άφηναν περιθώρια για την αυτόνομη ανάπτυξη της στατιστικής επιστήμης και την εφαρμογή της στον δημογραφικό τομέα. Δεν υπήρξε κάποιο ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την ακριβή καταμέτρηση των κατοίκων και την κατάταξη τους σε κατηγορίες βάση κριτηρίων π.χ άνδρες , γυναίκες , κοινωνικό στρώμα , θνησιμότητα κλπ. Η όποια σωζόμενη καταμέτρηση χαρακτηρίζεται από εκλεκτισμό μιας και κάθε φορά τα άτομα που καταμετρούνταν άνηκαν σε κάποια προνομιούχο και ιδιαίτερη ομάδα π.χ. αριθμός πολιτών πόλεων, αριθμός στρατιωτών, αριθμός Συγκλητικών. Γυναίκες, παιδιά και δούλοι αποκλείονταν κατά κανόνα από τις όποιες μετρήσεις και για αυτό μόνο θεωρητικές εκτιμήσεις μπορούν να αποπειραθούν σχετικά με το συνολικό πληθυσμιακό δείγμα της Αυτοκρατορίας. Έτσι λοιπόν μόνο μέσω έμμεσων στοιχείων π.χ. φορολογικές λίστες, ταφικές επιγραφές, επιτύμβιες στήλες δύναται να εκτιμηθεί ο πληθυσμός αν και κάτι τέτοιο όπως είναι φανερό δεν είναι ποτέ εκατό τοις εκατό μία ακριβής μέθοδος. Οι ιστορικοί του 18^{ου} μάλλον υπερέβαλλαν μίας και είχαν μία πλασματική και κατά πολύ μία ρομαντική εικόνα του συνολικού αριθμού των κατοίκων της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας π.χ ο Γίββον υπολόγισε το συνολικό πληθυσμό σε εκατό είκοσι εκατομμύρια ψυχές. Στον επόμενο αιώνα πιο ρεαλιστικές εκτιμήσεις βασισμένες σε επιστημονικά κριτήρια μείωσαν τον πληθυσμιακό δείγμα σε λογικά επίπεδα. Ο Δαβίδ Χιούμ ήταν ο πρώτος που κατέρριψε με αδιάσειστα στοιχεία τον μύθο του υπερπληθυσμού ενώ το ίδιο επαναλήφθηκε από τον Μοντεσκιέ (Montesquieu) , τον Μάλθους (Thomas Malthus) κλπ. Ξεχωρίζει το εξαιρετικό έργο «*Die Bevölkerung der griechisch-römischen Welt*» του Γερμανού Κλασικιστή Karl Julius Beloch (1854 - 1929) γραμμένο το έτος 1886 το οποίο και αποτελεί θεμελιώδες και για μερικούς αξεπέραστο σημείο αναφοράς σχετικά με το πληθυσμιακό φορτίο της Ρωμαϊκής και Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. Ιδιαίτερα οι εκτιμήσεις του Beloch για το Ανατολικό κομμάτι της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας έχουν γίνει ευρέως αποδεκτές από τους ακαδημαϊκούς κύκλους. Παρακάτω θα παρατεθούν εν συντομία σε μορφή τελικών συγκεντρωτικών πινάκων ποίκιλες εκτιμήσεις διαφόρων μελετητών αναφορικά με τον αριθμό των κατοίκων του Ρωμαϊκού κράτος σε διάφορες περιόδους. Λόγω απουσίας χειροπιαστών και άμεσα αξιοποιήσιμων αρχαιολογικών αποδείξεων κάθε μελετητής αναλόγως της μεθόδου που χρησιμοποιεί καταλήγει σε παραπλήσια ή διαφορετικά κάθε φορά αποτελέσματα.

Πίνακας 1: Εκτίμηση του BELOCH για τον συνολικό πληθυσμό της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας το έτος 14 μ.Χ.

Name of area	Area in 1,000 sq. km	Estimated population (1000's)	Number to. the sq. km
Europe			
Italy	250	6,000	24
Sicily	26	600	23
Sardinia-Corsica	33	500	15
Iberia	590	6,000	10
Narbonensis	100	1,500	15
Gaul	535	3,400	6.3
Danube	430	2,000	4.7
Greece	267	3,000	11.2
Total	2,231	23,000	9.7
Asia			
Asia (province)	135	6,000	44
Asia Minor (besides Asia)	412	7,000	17
Syria	109	6,000	55
Cyprus	9.5	500	52
Total 1	665.5	19,500	34
Africa			
Egypt	28	5,000	179
Cyrenaica	15	500	33
Africa	400	6,000	15
Total	443	11,500	26
Roman Empire	3,339.5	54,000	16

Πηγή: Beloch, BGRW, 501-507.

Πίνακας 2: Εκτίμηση του πληθυσμού της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας σε διάφορες περιόδους.

Time	Estimate (millions)	Area Time (1,000 sq. km.)
First century (whole empire)	70	
Fourth century		
East	26	
West	24	
Justinian	30	
Mid-eleventh	20	1,000
Time of Comneni	10-12	650
Michael VIII	5	300

Πηγή: Stein, E., Introduction & l'histoire et aux institutions byzantines, Traditio 7: 154, 1949-1951.

Πίνακας 3: Εκτίμηση του συνολικού πληθυσμού της Μικράς Ασίας σε διάφορες ιστορικές περιόδους.

Area	Broughtons Estimate (in hundred thousands)	Estimate about 100 AD. (in hundred thousands)	Estimate 5th cent. (in hundred thousands)	Turkey 1935 (in hundred thousands)
Cilicia-Isauria				
Western section	900	600	600	659
Eastern section	6,300	6,000	5,000	4,971 +
	4,800	2,200	6,000	6,809
	12,000	8,800	11,600	12,439

Πηγή: Late Ancient and Medieval Population Author(s): J. C. Russell Source: Transactions of the American Philosophical Society, New Series, Vol. 48, No. 3 (1958), pp. 1-152

Cilicia-Isauria: Turkish vilayets of Icel and Seyhan.

Western section: Roman provinces.

Turkish provinces Bolu, Bilecik, Eskisehir, Afyon, Isparta and Antalya and those to the west of these in Asia Minor. The Turkish group fails to include the islands held by Greeks and Italians in 1935 and part of the vilayet of Istanbul.

Eastern section. Roman provinces.

Turkish vilayets include Konya, Ankara, Cankiri, Kasta- monu, Sinop, Zonguldak, Corum, Samsun, Amasya, Yozgat, Tokat, Kirsehir, Nigde, Kayseri, Maras, Malatya, Elaziz, Sivas, Ordu, Gireson, Erzincam, Gumusane, Trabson.